

**Yetişkinlerde Depresyon Belirtilerinin
Yordayıcıları: Narsisizm, Uyum Bozucu
Şemalar ve Algılanan Ebeveyn
Tutumları**

Araştırma Makalesi

Deniz Uzunok

Nişantaşı Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi,
Psikoloji Anabilim Dalı,
uzunokdeniz@gmail.com,
ORCID: 0009-0007-9018-3865

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16624989>**ÖZET**

Depresyon, bireyin duygusal, bilişsel ve sosyal işlevselliğini olumsuz etkileyen yaygın bir ruhsal bozukluk olarak, özellikle erken dönem yaşantılar, ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleriyle yakından ilişkilidir. Bu araştırmanın amacı, yetişkin bireylerin depresyon düzeylerinin; narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan anne baba tutumu değişkenleri tarafından ne ölçüde yordanabildiğini incelemektir. Literatürde depresyonun gelişiminde yalnızca biyolojik ve çevresel değil, aynı zamanda bireyin kişilik özelliklerinin, erken yaşantılarının ve aile içi etkileşimlerinin de önemli rol oynadığı kabul edilmektedir. Bu bağlamda, araştırma; bireyin ruhsal sağlığını etkileyen çok boyutlu psikolojik etmenleri birlikte ele alarak alana özgün katkılar sunmayı hedeflemiştir. Araştırma ilişkisel tarama modeli ile desenlenmiş ve 428 yetişkin bireyden elde edilen veriler doğrultusunda yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak; Beş Faktör Narsisizm Ölçeği, Young Şema Ölçeği (Kısa Form-3), Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen veriler çoklu regresyon ve korelasyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Bulgular, kırılgan narsisizm düzeyinin depresyon düzeyleriyle pozitif yönde, büyülenmeci narsisizmin ise negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Erken dönem uyumsuz şemaların depresyonu anlamlı düzeyde yordadığı, özellikle “kopukluk ve reddedilme” ve “bozulmuş özerklik” gibi şema alanlarının bu süreçte belirleyici olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bireylerin algıladığı anne baba tutumlarının depresyon düzeyleri üzerinde etkili olduğu, demokratik tutumun koruyucu bir faktör, otoriter ve ihmalkâr tutumların ise risk faktörü olarak işlev gördüğü belirlenmiştir. Demografik değişkenler açısından ise yalnızca gelir düzeyinin depresyon üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonuçları, bireyin çocukluk yaşantılarında maruz kaldığı ebeveyn tutumları ile gelişen narsisistik özelliklerin ve şematik yapılanmaların

depresyon gelişiminde kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu kapsamda, psikoterapi süreçlerinde bireylerin geçmiş yaşantılarıyla yüzleşmelerine, işlevsiz şemalarının farkına varmalarına ve narsistik savunma mekanizmalarını yeniden yapılandırmalarına yönelik bütüncül yaklaşımlar önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anne Baba Tutumu, Narsisizm, Depresyon, Yetişkin Bireyler, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar.

GİRİŞ¹

Psikolojik rahatsızlıklar, bireyin düşünsel, duygusal ve davranışsal işleyişini sekteye uğratarak hem kişisel yaşamını hem de sosyal ilişkilerini ciddi biçimde zedeleyen, kapsamlı sağlık problemleri arasında yer almaktadır. Bu rahatsızlıklar arasında depresyon, bireylerin duygusal, bilişsel ve sosyal işlevselliklerinde bozulmalara yol açan yaygın bir hastalıktır (WHO, 2023). Depresyon, yalnızca bireysel etkilerle sınırlı kalmayıp aile ilişkileri, iş hayatı ve genel yaşam doyumunu üzerinde de önemli etkiler bırakmaktadır (Kessler vd., 2003). Son yıllarda yapılan araştırmalar, depresyonun ortaya çıkışında yalnızca biyolojik ve çevresel faktörlerin değil, bireyin kişilik yapısı, erken dönem yaşantıları ve ebeveyn tutumlarının da önemli rol oynadığını göstermektedir (Beck, 2001). Bu çalışmanın temel kavramları arasında narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan anne baba tutumu yer almaktadır. Narsisizm, bireyin kendine yönelik aşırı hayranlık, üstünlük duygusu ve empati eksikliği ile karakterize edilen bir kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Narsistik özelliklerin, bireyin ruh sağlığı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yarattığı belirtilmektedir. Narsistik eğilimler, bireyin özgüven geliştirmesinde belirli ölçüde olumlu katkı sağlasa da patolojik düzeyde narsisizm, düşük özsaygı, duygu düzenleme sorunları ve depresyon ile yakından ilişkilidir (Ronningstam, 2016).

Büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm olarak iki temel alt boyutta ele alınan bu kavram, kişinin dış dünyaya verdiği tepkiler ve kendilik algısına bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir (Wink, 1991). Büyüklenmeci narsisizm, kişinin kendini üstün görme ve başkalarından hayranlık bekleme eğilimlerini kapsarken, kırılgan narsisizm daha çok düşük özsaygı, utanç ve başkalarının değerlendirmelerine karşı aşırı hassasiyet ile ilişkilidir (Miller vd., 2017). Narsisizm bireyin kendilik algısı, başkalarıyla kurduğu ilişkiler ve duygusal düzenlemeleri açısından önemli bir kişilik özelliği olarak değerlendirilmektedir. Narsistik eğilimlerin, depresyonla ilişkili olduğu ve özellikle kırılgan narsisizm türünün, bireylerin depresyona yatkınlığını artırdığı gösterilmiştir (Otway ve Vignoles, 2006). Narsisizmin gelişiminde, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn tutumlarının belirleyici bir faktör olduğu düşünülmektedir (Brummelman vd., 2015). Özellikle aşırı korumacı, mükemmeliyetçi ya da ilgisiz ebeveyn tutumlarının narsistik eğilimlerin ortaya çıkmasında etkili olduğu belirtilmektedir (Cicchetti ve Rogosch, 2001).

Erken dönem uyumsuz şemalar, bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde oluşan, kendisi, diğer insanlar ve çevresi hakkında kalıcı ve işlevsiz inançlar ile düşünce kalıpları olarak tanımlanmakta olup, bu şemalar yaşam boyunca bireyin duygu, davranış ve ilişki biçimlerini olumsuz yönde etkileyerek psikopatolojinin gelişiminde temel rol oynamaktadır (Young vd., 2003). Bu şemalar, genellikle erken çocukluk döneminde ebeveynler ve diğer önemli kişilerle kurulan ilişkiler sonucunda gelişmektedir. Araştırmalar, olumsuz ebeveyn tutumlarının, çocuğun erken dönemde geliştirdiği şemaların içeriğini belirleyebildiğini göstermektedir (Harris ve Curtin, 2002). Öte yandan, algılanan anne baba tutumu, bireyin çocukluk döneminde ebeveynlerinden aldığı destek, sevgi ve kontrol düzeyine ilişkin algılarını ifade eder. Demokratik, otoriter ve ihmal edici ebeveyn tutumlarının, bireyin psikolojik sağlığı üzerinde farklı etkileri olduğu literatürde geniş bir şekilde tartışılmaktadır (Baumrind, 1991; Rudy ve Grusec, 2006). Yapılan bir araştırmada aşırı eleştirel veya ilgisiz ebeveynler tarafından büyütülen bireylerin, kendilerini

¹ Bu çalışma İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde tamamlanan "Yetişkinlerde Depresyon Düzeylerinin Narsisizm, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Algılanan Anne Baba Tutumu Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

yetersiz ve değersiz hissettikleri ve bu şemaların ilerleyen yaşlarda depresyon riskini artırdığı belirtilmiştir (Young ve Klosko, 1994). Young'un şema modeline göre, 18 temel erken dönem uyumsuz şema tanımlanmış olup, bu şemalar beş ana başlık altında sınıflandırılmaktadır: ayrılma ve reddedilme, bozulmuş özerklik ve performans, bozulmuş sınırlar, diğerleriyle yönelimlilik ile aşırı tetikte olma ve bastırma (Young vd., 2003). Bu yapısal sınıflandırma, bireyin erken yaşantılarından kaynaklanan temel inanç ve tutumların psikolojik işleyiş üzerindeki etkilerini sistematik olarak anlamaya olanak tanımaktadır. Bu şemaların bireyin depresyon geliştirme sürecindeki rolü, şema terapisi yaklaşımı içinde önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır (Renner vd., 2013).

Algılanan anne baba tutumu, bireyin çocukluk döneminde ebeveynlerinden aldığı destek, sevgi ve kontrol düzeyine ilişkin algılarını ifade eder. Baumrind (1991) ebeveynlik stillerini otoriter, otoritatif (demokratik) ve izin verici olarak üç temel gruba ayırmıştır. Demokratik ebeveynlik, çocuğun özerkliğini destekleyen, ancak belirli sınırlar koyan bir yaklaşımdır ve bu tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının daha yüksek özsaygı ve duygusal dayanıklılığa sahip olduğu gözlemlenmiştir (Maccoby ve Martin, 1983). Öte yandan, otoriter ebeveynlik, katı kurallar ve cezalandırıcı bir disiplin ile karakterizedir ve bu tür bir ebeveynlik stiline, çocuklarda depresyon ve anksiyete riskini artırdığı bildirilmiştir (Grolnick ve Ryan, 1989). İzin verici ebeveynlik ise, çocukların sınırlandırılmadığı ve disiplinin olmadığı bir yaklaşımı ifade eder ve bu tutumun çocuklarda öz düzenleme eksikliği ve düşük akademik başarı ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Baumrind, 1991). Anne baba tutumlarının bireyin psikolojik gelişimi üzerindeki etkileri üzerine yapılan araştırmalar, çocuklukta yaşanan olumsuz ebeveynlik deneyimlerinin, ilerleyen yaşlarda depresyon ve kaygı bozuklukları gibi psikopatolojilere yol açabileceğini ortaya koymaktadır (Rohner, 2004). Bu bağlamda, bireyin algıladığı ebeveyn tutumlarının, ruh sağlığı üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemek, psikolojik araştırmalarda önemli bir alan oluşturmaktadır.

Depresyon, dünya genelinde en yaygın ruhsal rahatsızlıklardan biri olup, bireylerin yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürmektedir (WHO, 2023). Bireyin kişilik yapısı, çocukluk yaşantıları ve aile ilişkilerinin depresyon üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar, bu faktörlerin depresyonun gelişiminde kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Beck, 2001; Young vd., 2003). Bu bağlamda, narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan anne baba tutumu gibi bireysel ve çevresel faktörlerin depresyon üzerindeki etkilerini birlikte ele almak, psikoloji alanındaki mevcut bilgi birikimine önemli katkılar sağlayacaktır. Literatürde, depresyonun bireyin erken yaşantılarından ve kişilik özelliklerinden etkilendiğine dair pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Beck (2001) tarafından geliştirilen bilişsel model, depresyonun temelinde işlevsiz inançlar ve olumsuz otomatik düşüncelerin yattığını ileri sürmektedir. Young ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen Şema Terapisi modeli ise, erken dönem uyumsuz şemaların depresyonun gelişiminde önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Ayrıca, algılanan anne baba tutumlarının bireyin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar, demokratik ebeveyn tutumlarının daha düşük depresyon düzeyleri ile ilişkili olduğunu, otoriter ve ihmal edici tutumların ise depresyon riskini artırdığını göstermektedir (Baumrind, 1991; Rudy ve Grusec, 2006).

Bu çalışmanın temel amacı, yetişkin bireylerde depresyon düzeylerinin narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan anne baba tutumu üzerindeki yordayıcı etkilerini incelemektir. Araştırma, bireylerin erken dönem yaşantılarının, kişilik özelliklerinin ve ebeveyn tutumlarının depresyon üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik kapsamlı bir model sunmayı

hedeflemektedir. Ayrıca, elde edilen bulguların psikoterapi müdahalelerinde kullanılabilirliğine yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmada incelenecek temel araştırma sorusu; “Bireylerin depresyon düzeyleri, narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve anne-baba tutumu tarafından yordanmakta mıdır?” şeklindedir. Bu temel soru çerçevesinde aşağıdaki hipotezler test edilecektir.

H1: Yetişkinlerde depresyon düzeyleri, narsisizm düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

H2: Yetişkinlerde depresyon düzeyleri, erken dönem uyumsuz şemaları anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

H3: Yetişkinlerde depresyon düzeyleri, bireylerin algıladıkları anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkiye sahiptir.

H4: Yetişkinlerde depresyon düzeyleri, demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çocuk sahibi olma, çalışma durumu ve gelir düzeyi) göre farklılık göstermektedir.

Bu çalışmanın önemi, bireyin ruhsal sağlığını etkileyen faktörlerin birbiriyle olan ilişkilerini bütüncül bir bakış açısıyla ele almasıdır. Özellikle narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan anne baba tutumlarının depresyon üzerindeki yordayıcı etkilerini inceleyen çalışmaların sınırlı olması, bu araştırmanın alana özgün bir katkı sunmasını sağlamaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, yetişkin bireylerde narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve anne-baba tutumlarının depresyon üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla tasarlanmış betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin yönü ile büyüklüğünü ortaya koyan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu model, değişkenler arasındaki bağlantıları net bir nedensellik olarak göstermese de, aralarındaki etkileşimlere dair önemli ipuçları sunmakta ve bir değişkenin durumuna göre diğerinin tahmin edilmesine olanak sağlamaktadır (Karasar, 2018). Çalışmada narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve anne-baba tutumları, depresyonun etkilediği bağımlı değişkenler olarak ele alınırken, depresyon bağımsız değişken konumundadır. Böylelikle, bu psikolojik faktörlerin depresyonla olan ilişkisi kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini İstanbul’da yaşayan 22-40 yaş arası yetişkinler oluşturmaktadır. Yetişkinlikte Levinson kuramına göre yetişkin gelişim yaşam döngüsü dört yerleşik ve beş geçiş evresinden oluşmaktadır (Levinson, 1986). Levinson kuramının yerleşik dönemlerinden olan ilk yetişkinlik yaşam yapısına giriş ve ilk yetişkinlik yaşam yapısını sonuçlandırma dönemlerini ile otuz yaş geçiş dönemi baz alınarak yaş aralıkları belirlenmiştir. Bu yaş aralıkları çalışmanın güvenilirliği için güncel bir kuram üzerine seçilmiştir. Yaş aralığının kısılması çalışma analizinin güvenilirliğini artırıp yorumlanmasında pozitif katkı sağlayacaktır. Çalışmanın örneklem grubu uygun örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Uygun veya elverişlilik örneklem; örneklem kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Gurbetoğlu, 2018). Bu yöntem,

araştırmaya hız kazandıran bir yöntemdir (Kılıç, 2013). Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004), 1.000.000’den büyük örneklem için %5 hata payına göre örneklem büyüklüğünün 384 kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda 428 katılımcıya ulaşılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan bireylere ait demografik bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken	f	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	225	52.6
Erkek	203	47.4
<i>Yaş</i>		
22-28	115	26.9
29-33	111	25.9
34-40	202	47.2
<i>Eğitim Düzeyi</i>		
İlkokul-Ortaokul-Lise	148	34.6
Üniversite ve üzeri	280	65.4
<i>Çalışma Durumu</i>		
Çalışıyor	352	82.2
Çalışmıyor	76	17.8
<i>Medeni Durum</i>		
Bekar	118	27.6
Evli	233	54.4
Boşanmış	77	18.0
<i>Gelir Durumu</i>		
30.000 TL’den az	178	41.6
30.000-60.000 TL	182	42.5
60.000 TL’den yüksek	68	15.9
<i>Çocuk Sahibi Olma</i>		
Evet	242	56.5
Hayır	186	43.5
<i>Yakın Arkadaş Sayısı</i>		
Hiç yok	27	6.3
1-3 arkadaş	150	35.0
4-6 arkadaş	118	27.6
7-9 arkadaş	115	26.9
10 ve üzeri arkadaş	18	4.2
<i>Toplam</i>	428	100

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu

Çalışma katılımcıları hakkında ilgili verileri toplamak, onları daha iyi tanımak ve araştırma amaçlarına ulaşmada önemli görülen bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından bir Demografik Bilgi Formu tasarlanmıştır. Demografik bilgi formunda cinsiyet, yaş,

eğitim durumu, medeni durum, çocuk sahibi olma, çalışıp çalışmama ve gelir düzeyi bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular yer almaktadır.

Anne Baba Tutum Ölçeği

Kuzgun tarafından 1972 yılında geliştirilmiştir. Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiştir. Ölçek toplam 40 maddeden oluşmaktadır ve yanıt seçenekleri beşli Likert ölçeğine dayanmaktadır. Ölçek demokratik ebeveynlik tutumu, otoriter ebeveynlik tutumu ve koruyucu ebeveynlik tutumu olmak üzere üç alt boyutta yapılandırılmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği, farklı ebeveyn davranışlarını değerlendiren üç ana tutum grubuna ayrılır ve her grup, kendine özgü maddelerle temsil edilir. Demokratik tutumu ölçen maddeler 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37 ve 39 numaralıdır. Koruyucu tutumla ilgili maddeler ise 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33 ve 34'ü kapsar. Otoriter ebeveyn tutumunu belirleyen maddeler ise 3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38 ve 40 numaralı ifadelerdir. Böylece ölçek, ebeveynlerin farklı yaklaşım biçimlerini karşılık gelen maddeler aracılığıyla sistematik biçimde ortaya koyar. Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için her bir alt ölçek için iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır: Demokratik Ebeveyn Tutumu alt ölçeğinin α değeri 0,897'dir. Koruyucu alt ölçek için α değeri 0,823'tür. Otoriter alt ölçeğinin α değeri 0,785'tir (Kuzgun ve Eldelklioğlu, 2005). Bu çalışmada ise demokratik tutum için 0,963; koruyucu tutum için 0,873 ve otoriter tutum için ise 0,878 olarak bulunmuştur.

Beş Faktör Narsisizm Ölçeği

Natalie Glover ve arkadaşları tarafından 2012 yılında geliştirilen Beş Faktör Narsisizm Ölçeği'nin kısa formu, Ekşi (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve geçerlilik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek, hem kırılğan hem de büyüklenmeci narsisizmin farklı alt boyutlarını birlikte ölçme amacı taşımaktadır. Orijinal versiyon 15 alt boyuttan oluşurken (Glover vd., 2012), Sherman ve arkadaşları (2015) tarafından 60 maddelik kısa formu hazırlanmıştır. Kırılğan narsisizm; beğenilme ihtiyacı, tepkisel öfke ve utanç gibi alt boyutları kapsarken, büyüklenmeci narsisizm onay arayışı, kibir, liderlik/otorite, güvensizlik, hak iddia etme, teşhircilik, sömürücülük, büyüklenme hayalleri, umursamazlık, empati eksikliği, manipülatiflik ve maceraperestlik alt boyutlarından oluşmaktadır (Ekşi, 2016). Ölçek, 5'li Likert tipi olup cevaplar “Kesinlikle katılmıyorum=1” ile “Kesinlikle katılıyorum=5” arasında değişmektedir. Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyon .99 olarak belirlenmiş ve ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .87 bulunmuştur (Ekşi, 2016). Bu çalışmada ise ölçek, kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm alt boyutları olarak ele alınmış ve güvenilirlik değerleri sırasıyla .824 ve .941, tüm ölçek için ise .942 olarak tespit edilmiştir.

Beck Depresyon Envanteri

Beck ve arkadaşları tarafından 1978'de oluşturulan Beck Depresyon Envanteri, 1988 yılında Nesrin Hisli Şahin tarafından Türkçeye “Beck Depresyon Ölçeği” adıyla uyarlanmış ve kapsamlı geçerlik ile güvenilirlik analizleri yapılmıştır (Hisli, 1988). Katılımcıların kendi duygu durumlarını değerlendirmesine olanak tanıyan 21 maddelik bu ölçek, örneğin “Kendimi üzgün ve sıkıntılı hissediyorum” ya da “Başarısız biri olduğumu düşünmüyorum” gibi ifadeler içermekte olup, her madde 0 ile 3 arasında puanlanmaktadır. Toplam puan aralığı 0'dan 63'e kadar

değişmektedir (Beck vd., 1978; Hisli, 1989). Türkiye’de bu ölçüm aracının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, bağımsız olarak Teğin (1980) ve Hisli (1988, 1989) tarafından gerçekleştirilmiş ve ölçek için kritik puan 17 olarak belirlenmiştir (Hisli, 1989). İç tutarlılık analizinde Cronbach alfa değeri önceki çalışmalarda 0.80 iken (Hisli, 1988), güncel çalışmada bu oran 0.913 olarak hesaplanmıştır.

Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3

Bu çalışmada, erken dönem uyumsuz şemaların tespiti için Young Şema Ölçeği’nin 90 maddeden oluşan kısa formunun üçüncü versiyonu (YSÖ-KF3) kullanılmıştır. Ölçeğin ilk hali 205 maddelik geniş bir yapıdayken, zaman içinde 75 maddeye indirgenmiş, ardından “Onay Arayıcılık”, “Cezalandırıcılık” ve “Karamsarlık” gibi şemalar eklenerek 90 maddelik mevcut versiyon ortaya çıkmıştır. Türkiye’de Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, ölçeğin 14 faktörden oluşan bir yapıya sahip olduğunu ve bu faktörlerin beş ana tema altında toplandığını göstermiştir. Bu temalar, zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, diğerlerine yönelik tutumlar ve sınırların zedelenmesi olarak kategorize edilmiştir. Ölçeğin maddeleri, katılımcılar tarafından 6’lı Likert tipi puanlama ile değerlendirilir; yüksek puanlar, o şemanın varlığının ve yoğunluğunun göstergesidir. Soygüt ve arkadaşlarının rapor ettiği iç tutarlılık katsayıları, faktör düzeyinde .63 ile .80 arasında değişirken, ana tema seviyesinde .53 ile .81 aralığında seyretmiştir. Bu araştırmada ise iç tutarlılık değerleri; örneğin duygusal yoksunluk için .897, başarısızlık için .881 ve sosyal izolasyon/güvensizlik için .888 gibi yüksek değerler elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılacak olan tüm ölçüm araçlarının izinleri önceden alınmış ve bu araçlar tek bir veri toplama seti haline getirilmiştir. Setin başında, katılımcılara araştırmanın amacı, verilerin gizliliği ve sadece araştırma kapsamında kullanılacağı hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca, verilerin nasıl doldurulacağına dair yönlendirmeler sunulmuştur. Veriler, gönüllü yetişkin bireylerden elektronik ortamda, Google Form aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmada toplam 428 kişi yer almış ve yapılan kontroller sonucunda eksik ya da hatalı veri bulunmamıştır. Veri toplama işlemi 2024 yılının son çeyreğinde, Ekim, Kasım ve Aralık aylarında gerçekleşmiş olup, katılımcıların formu doldurma süresi ortalama 25 dakika sürmüştür. Analiz aşamasında, SPSS programının 27. versiyonu kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın temel amaçlarından biri olan erken dönem uyumsuz şemalar, narsisizm ve anne-baba tutumlarının depresyonu hangi ölçüde etkilediğinin belirlenmesi için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz öncesinde, verilerin uygunluğunu sağlamak amacıyla normallik kontrolleri yapılmış; uç değerler gözden geçirilmiş ve değişkenlerin çarpıklık ile basıklık katsayıları incelenmiştir. Literatürde normalliğin sağlanması için bu değerlerin -2 ile +2 arasında olması gerektiği belirtilmiştir (George ve Mallery, 2010). İncelemeler sonucunda, tüm değişkenlerin bu sınırlar içinde yer aldığı belirlenmiştir. Basıklık ve çarpıklık ile ilgili sayısal veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Değişken	Basıklık	Çarpıklık
----------	----------	-----------

Depresyon	1.612	1.115
Büyükleme narsisizm	.727	.521
Kırılgan narsisizm	-.135	.182
Demokratik tutum	-.611	-.128
Koruyucu tutum	-.281	.034
Otoriter tutum	-.334	.298
Kopukluk ve reddetme	-.313	.576
Zedelenmiş otonomi	-.239	.482
Zedelenmiş sınırlar	.177	.221
Diğerleri yönelimlilik	.132	-.186
Yüksek standartlar	-.156	.235

Verilerin normal dağılıma uyup uymadığını değerlendirmek amacıyla normal Q-Q grafiği incelenmiş; grafik üzerindeki noktaların referans çizgisine oldukça yakın ve paralel seyretmesi, dağılımın normalliğine işaret etmiştir (Büyüköztürk, 2011; Can, 2017). Regresyon analizi öncesinde, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı (multikolinearite) olup olmadığı VIF (Variance Inflation Factor) ve tolerans değerleriyle analiz edilmiştir. Bu değerlendirmede, tolerans değerlerinin 0.10'dan düşük olmaması ve VIF değerlerinin 10'u aşmaması çoklu bağlantı sorununu dışlar (Pallant, 2011). Yapılan testlerde bu sınırlar aşılmamış, dolayısıyla değişkenler arası güçlü bir korelasyon problemi olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, modeldeki otokorelasyon durumu Durbin-Watson testiyle ölçülmüş ve 1.5 ile 2.5 arasında bir sonuç elde edilerek, veriler arasında anlamlı bir otokorelasyon olmadığı saptanmıştır (Kalaycı, 2010). Tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, çoklu regresyon analizinin gerektirdiği temel varsayımların sağlandığı kabul edilerek, 428 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde çoklu regresyon testi uygulanmıştır.

Bulgular

Değişkenlere Yönelik Betimsel İstatistikler

Çalışmada yer alan yetişkin katılımcıların depresyon, narsisizm, anne-baba tutumları ve erken dönem uyumsuz şemalarına ilişkin puanların ortalama değerleri, standart sapmaları, standart hataları, aralıkları ile minimum ve maksimum skorları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Değişkenlere Yönelik Betimsel İstatistikler

	n	$\bar{X}$	SS	Shx	Ranj	Maks	Min.
Depresyon	428	13.00	10.47	.50	63	63	0
Büyükleme narsisizm	428	131.29	29.96	1.44	175	231	56
Kırılgan narsisizm	428	34.90	8.80	.42	46	59	13
Demokratik tutum	428	49.47	15.06	.72	60	75	15
Koruyucu tutum	428	38.70	10.74	.51	59	74	15
Otoriter tutum	428	24.98	8.63	.41	40	50	10
Kopukluk ve reddetme	428	56.09	24.02	1.16	111	134	23
Zedelenmiş otonomi	428	62.14	24.65	1.19	122	147	25

Zedelenmiş sınırlar	428	20.29	6.68	.32	35	42	7
Diğerleri yönelimlilik	428	34.58	9.57	.46	50	61	11
Yüksek standartlar	428	40.38	11.85	.57	62	76	14

Tablo 3’te, görüldüğü gibi depresyon düzeylerinin ortalaması 13.00 olup, bu değişkenin minimum değeri 0 ve maksimum değeri 63’tür; bu da örnekleme depresyon düzeylerinde geniş bir dağılım olduğunu göstermektedir. Büyüklenmeci narsisizm ($\bar{X}$ =131.29, SS=29.96) ile kırılğan narsisizm ($\bar{X}$ =34.90, SS=8.80) arasındaki ortalama fark, bu iki narsisizm türünün katılımcılar arasında farklı yoğunlukta deneyimlendiğini göstermektedir. Demokratik ($\bar{X}$ =49.47), koruyucu ($\bar{X}$ =38.70) ve otoriter ($\bar{X}$ =24.98) ebeveyn tutumları açısından ortalamalar karşılaştırıldığında, örneklemin en fazla demokratik tutumu algıladığı görülmektedir. Şema alanlarına bakıldığında, "zedelenmiş otonomi" ($\bar{X}$ =62.14) ve "kopukluk ve reddetme" ($\bar{X}$ =56.09) alanlarının yüksek ortalamalara sahip olması, bireylerin en çok bu alanlardaki şemaları deneyimlediklerine işaret etmektedir. Buna karşın, "zedelenmiş sınırlar" alanının ortalaması ($\bar{X}$ =20.29) en düşük değerlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Tüm değişkenlerde standart sapma değerleri, verilerin dağılımının homojen olmaktan uzak olduğunu ve bireyler arasında anlamlı farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, psikolojik özelliklerin ve algılanan ebeveyn tutumlarının bireyler arasında çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Bu çalışmada depresyon puanları bağımlı değişken olarak belirlenirken, narsisizm, erken dönem uyumsuz şemalar ve anne-baba tutumu ölçeklerinden elde edilen puanlar bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Araştırmanın hedeflerine uygun şekilde, bu değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Analiz bulguları Tablo 4’te detaylı şekilde gösterilmiştir.

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Depresyon	1.00										
2. Büyüklenmeci narsisizm	.15**	1.00									
3. Kırılğan narsisizm	.23**	.46**	1.00								
4. Demokratik tutum	.43**	.35**	-.10*	1.00							
5. Koruyucu tutum	.28**	.16**	.29**	.15**	1.00						
6. Otoriter tutum	.48**	-.12*	.29**	.61**	.61**	1.00					
7. Kopukluk ve reddetme	.62**	-.06	.32**	.58**	.36**	.61**	1.00				
8. Zedelenmiş otonomi	.61**	-.05	.36**	.53**	.40**	.61**	.93**	1.00			
9. Zedelenmiş sınırlar	.29**	.21**	.25**	.20**	.29**	.29**	.50**	.53**	1.00		
10. Diğerleri yönelimlilik	.33**	.12**	.36**	.18**	.27**	.27**	.54**	.58**	.64**	1.00	
11. Yüksek standartlar	.42**	.10*	.39**	.32**	.32**	.41**	.69**	.72**	.73**	.72**	1.00

Tablo 4. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

* $p < .05$; ** $p < .01$

Büyüköztürk’ün (2011) önerdiği sınıflamaya göre, .00–.30 arası düşük, .31–.70 arası orta

ve .71 üzeri yüksek düzeyde ilişki olarak değerlendirildiğinde, depresyon ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde anlamlı sonuçlara ulaşılmaktadır. Depresyon ile büyüklenmeci narsisizm arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuş olup ($r = -.15$), bu durum büyüklenmeci özellikler taşıyan bireylerde depresyon düzeyinin daha düşük olabileceğine işaret etmektedir. Buna karşılık, depresyon ile kırılman narsisizm arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki ($r = .23$) bulunması, kırılman narsisizmin depresif belirtilerle daha yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Demokratik ebeveyn tutumu ile depresyon arasında negatif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = -.43$) tespit edilmiştir; bu bulgu, demokratik ebeveyn tutumunun bireyin ruh sağlığını koruyucu bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Koruyucu ($r = .28$) ve otoriter ($r = .48$) ebeveyn tutumları ile depresyon arasında pozitif yönlü ilişkiler bulunmuştur; özellikle otoriter tutumla olan ilişki orta düzeyde olup, baskıcı ve kuralcı ebeveyn davranışlarının depresif belirtileri artırabileceğini göstermektedir. Depresyonun, kopukluk ve reddetme ($r = .62$), zedelenmiş otonomi ($r = .61$), yüksek standartlar ($r = .42$), diğerleri yönelimlilik ($r = .33$) ve zedelenmiş sınırlar ($r = .29$) ile pozitif yönlü ve çoğunlukla orta düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgular, bireyin erken yaşantılarında karşılaştığı olumsuz ebeveynlik deneyimlerinin, gelişimsel düzeyde şematik örüntüler aracılığıyla depresyon riskini artırabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, korelasyon analizi bulguları, depresyonun hem narsisizm boyutları hem de algılanan ebeveyn tutumları ve erken dönem uyumsuz şemalarla anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Narsisizmin Depresyonu Yordamasına Yönelik Bulgular

Bu araştırmada, katılımcıların narsisizm düzeylerinin depresyon üzerindeki etkisini incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Narsisizmin Depresyonu Yordamasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	12.170	2.353		5.173	<.001		
Büyüklenmeci*	-.116	.018	-.333	-6.588	<.001	-.154	-.304
Kırılman*	.462	.060	.389	7.683	<.001	.235	.349

$R=0.378$; $R^2=0.143$; $F=35.425$; $p<.001$

Tablo 5'te görüldüğü üzere çoklu regresyon analizi sonucunda büyüklenmeci ve kırılman narsisizmin depresyonu yordadığı bulunmuştur ($R=0.378$; $R^2=0.143$; $F=35.425$; $p<.001$). Büyüklenmeci ve kırılman narsisizm, depresyon toplam varyansının %14'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre bağımsız değişkenlerin depresyon üzerindeki göreceli önem sırası; kırılman narsisizm (.38) ve büyüklenmeci narsisizmdir (-.33). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde büyüklenmeci ve kırılman narsisizmin depresyon üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p<.001$).

Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Depresyonu Yordamasına Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının, depresyonu ne derece yordadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve analiz

sonuçlarına Tablo 6’te yer verilmiştir.

Tablo 6. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Depresyonu Yordamasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	-1.753	1.563		-1.121	.263		
Kopukluk ve reddetme*	.177	.046	.405	3.819	<.001	.622	.183
Zedelenmiş otonomi*	.120	.047	.282	2.547	.011	.611	.123
Zedelenmiş sınırlar	-.051	.090	-.032	-.563	.574	.292	-.027
Diğerleri yönelimlilik	-.001	.062	-.001	-.011	.992	.333	-.001
Yüksek standartlar	-.038	.065	-.044	-.595	.552	.421	-.029

R=0.630; R²=0.396; F=55.425; p<.001

Tablo 6’da görüldüğü üzere çoklu regresyon analizi sonucunda erken dönem uyumsuz şemaların depresyonu yordadığı bulunmuştur (R=0.630; R²=0.396; F=55.425; p<.001). Erken dönem uyumsuz şemalar, depresyon toplam varyansının %39’unu açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre bağımsız değişkenlerin depresyon üzerindeki göreceli önem sırası; kopukluk ve reddetme (.40), zedelenmiş otonomi (.28), yüksek standartlar (-.04), zedelenmiş sınırlar (-.03) ve diğerleri yönelimlilik (-.01). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kopukluk ve reddetme ile zedelenmiş otonominin depresyon üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir (p<.05). Zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartların ise anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Anne-Baba Tutumlarının Depresyonu Yordamasına Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında bireylerin anne-baba tutumlarının, depresyonu ne derece yordadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve analiz sonuçlarına Tablo 7’te yer verilmiştir.

Tablo 7. Anne-Baba Tutumlarının Depresyonu Yordamasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	9.595	3.085		3.110	.002		
Demokratik*	-.166	.039	-.239	-4.245	<.001	-.433	-.202
Koruyucu	.066	.055	.068	1.210	.227	.288	.059
Otoriter*	.363	.085	.299	4.245	<.001	.487	.202

R=0.519; R²=0.269; F=51.976; p<.001

Tablo 7’de görüldüğü üzere çoklu regresyon analizi sonucunda anne-baba tutumlarının depresyonu yordadığı bulunmuştur (R=0.519; R²=0.269; F=51.976; p<.001). Anne-baba tutumları, depresyon toplam varyansının %26’sını açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre bağımsız değişkenlerin depresyon üzerindeki göreceli önem sırası; otoriter

tutum (.29), demokratik tutum (-.23) ve koruyucu tutumdur (.06). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde demokratik ve otoriter tutumun depresyon üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < .001$). Koruyucu tutumun ise anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Demografik Değişkenlerin Depresyon Açısından Farklılaşmasının İncelenmesine Yönelik Bulgular

Depresyonun demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk sahibi olma, çalışma durumu, gelir durumu ve yakın arkadaş sayısı) göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Bağımsız Gruplar t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Cinsiyete Göre Depresyon

Araştırmada, katılımcıların depresyon düzeylerinde cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını incelemek için bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Öncelikle, aritmetik ortalamalar arasındaki farkın testi öncesinde dağılımların varyanslarının eşit olup olmadığını belirlemek amacıyla Levene testi gerçekleştirilmiş ve varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir. Ardından, bağımsız gruplar t-testi yapılmış olup, analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplar İçin T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Depresyon	Kadın	225	12.93	10.72	.71	-.158	.875
	Erkek	203	13.09	10.21	.71		

Tablo 8’de görüldüğü gibi bireylerin depresyon puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t = -.158$; $p > .05$).

Yaşa Göre Depresyon

Bireylerin depresyon düzeylerinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA sonuçları da Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	n	$\bar{X}$	SS		
Depresyon	22-28 yaş	115	12.51	10.81		
	29-33 yaş	111	13.39	10.97		
	34-40 yaş	202	13.07	10.03		
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Depresyon	Gruplar Arası	45.941	2	22.970	.208	.812
	Gruplar İçi	46824.022	425	110.174		

Toplam 46869.963 427

Tablo 9’da görüldüğü gibi tek yönlü varyans analizi sonucunda bireylerin depresyon puanlarında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=8.12$; $p>.05$).

Eğitim Durumuna Göre Depresyon

Katılımcıların depresyon seviyelerinin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Test öncesinde, gruplar arası varyansların eşitliğini değerlendirmek amacıyla Levene testi gerçekleştirilmiş ve varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ardından t-testi analizi yapılmış olup, elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Eğitim Durumuna Göre Bağımsız Gruplar İçin T Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Depresyon	İlkokul-Ortaokul-Lise	148	15.39	10.47	.86	3.474	<.001
	Üniversite ve üzeri	280	11.74	10.27	.61		

Tablo 10’da görüldüğü gibi bireylerin depresyon puanlarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($t=3.474$; $p<.001$). Aritmetik ortalamalara bakıldığında ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarının depresyon puanlarının, üniversite ve üzeri eğitim durumuna sahip olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Medeni Duruma Göre Depresyon

Bireylerin depresyon düzeylerinde medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA sonuçları da Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Medeni Duruma Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Medeni Durum	n	$\bar{X}$	SS
Depresyon	Bekar	118	11.55	10.87
	Evli	233	13.45	9.70
	Boşanmış	77	13.88	11.93

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Depresyon	Gruplar Arası	356.957	2	178.478	1.631	.197
	Gruplar İçi	46513.006	425	109.442		
	Toplam	46869.963	427			

Tablo 11’de görüldüğü gibi tek yönlü varyans analizi sonucunda bireylerin depresyon puanlarında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=1.631$; $p>.05$).

Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Depresyon

Katılımcıların depresyon seviyelerinin çocuk sahibi olma durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Analize geçilmeden önce, gruplar arasındaki varyans homojenliğini değerlendirmek için Levene testi yapılmış ve varyansların eşit olduğu belirlenmiştir. Sonrasında t-testi gerçekleştirilmiş olup, elde edilen sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Çocuk Sahibi Olmaya Göre Bağımsız Gruplar İçin T Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Depresyon	Çocuğu var	242	13.64	10.22	.65	1.433	.153
	Çocuğu yok	186	12.18	10.77	.78		

Tablo 12’de görüldüğü gibi bireylerin depresyon puanlarında çocuk sahibi olma değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t=1.433$; $p>.05$).

Çalışma Durumuna Göre Depresyon

Bireylerin depresyon düzeylerinde çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Aritmetik ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinden önce dağılımların varyanslarının homojen olup olmadığını test etmek amacıyla ilk önce Levene testi yapılmış ve varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Daha sonra bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmış, sonuçlarına Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13. Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Gruplar İçin T Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Depresyon	Çalışıyor	352	12.28	10.02	.53	-3.126	.002*
	Çalışmıyor	76	16.38	11.86	1.36		

Tablo 13’te görüldüğü gibi bireylerin depresyon puanlarında çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($t=-3.126$; $p<.05$). Aritmetik ortalamalara bakıldığında çalışmayan bireylerin depresyon puanlarının, çalışanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Gelir Düzeyine Göre Depresyon

Bireylerin depresyon düzeylerinde gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA sonuçları da Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS
Depresyon	30.000 TL ve altı	178	14.62	10.47

	30.000-60.000 TL	182	13.31	10.72
	60.000 TL ve üzeri	68	7.95	8.12

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Depresyon	Gruplar Arası	2217.798	2	1108.899	10.555	.000*
	Gruplar İçi	44652.165	425	105.064		
	Toplam	46869.963	427			

Tablo 14'te gösterildiği üzere, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları, bireylerin depresyon puanlarının gelir düzeyine bağlı olarak anlamlı farklılıklar içerdiğini ortaya koymuştur ($F=10.555$; $p<.05$). Gruplar arasındaki bu farkın hangi gelir gruplarından kaynaklandığını saptamak için Post-Hoc testlere başvurulmuştur. Bu aşamada, kullanılacak uygun yöntemi belirlemek için önce Levene testi uygulanmış ve grup varyanslarının homojen olmadığı tespit edilmiştir ($LF=3.94$; $p<.05$). Varyans homojenliğinin sağlanmadığı durumlarda tercih edilen ve alfa hatasına karşı hassas olan Tamhane's T2 testi ile karşılaştırmalar yapılmış olup, analiz sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Gelir Düzeyine Göre Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Gelir Düzeyi(i)	Gelir Düzeyi(j)	Xi-Xj	Shx	p
30.000 TL ve altı	30.000-60.000 TL	1.304	1.11	.567
	60.000 TL ve üzeri	6.667	1.25	<.001*
30.000-60.000 TL	30.000 TL ve altı	-1.304	1.11	.567
	60.000 TL ve üzeri	5.362	1.26	<.001*
60.000 TL ve üzeri	30.000 TL ve altı	-6.667	1.25	<.001*
	30.000-60.000 TL	-5.362	1.26	<.001*

Tablo 15'te görüldüğü gibi depresyon puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Tamhane's T2 Testi sonucuna göre 60.000 TL ve üzerinde gelire sahip olan bireyler ile 30.000 TL ve altı ve 30.000-60.000 TL arasında gelir düzeyine sahip olanlar arasında, 60.000 TL ve üzerinde gelire sahip olan bireyler lehine istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Yani 60.000 TL ve üzerinde gelire sahip olan bireylerin depresyon düzeylerinin diğer gruplara kıyasla düşük olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Narsisizmin Depresyonu Yordamasına Yönelik Tartışma

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, büyülenmeci ve kırılğan narsisizmin depresyon düzeyi üzerindeki anlamlı yordayıcı etkilerini ortaya koymaktadır. Çoklu regresyon analizi sonucuna göre, her iki narsisizm türü birlikte depresyon değişkenindeki varyansın %14'ünü açıklamaktadır. Bu oran sosyal bilimler alanında anlamlı ve orta düzeyde bir açıklayıcılığa işaret etmektedir (Cohen, 1988). Araştırma sonuçlarından hareketle, bu iki narsisizm türünün depresyon üzerindeki etkilerinin yönü ve büyüklüğünün farklı olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda, kırılğan narsisizmin depresyon üzerinde güçlü ve pozitif

yönlü bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Bu, kırılğan narsisizmi yüksek olan bireylerin daha yüksek düzeyde depresyon belirtileri gösterebildiğini ifade eder. Kırılğan narsisizm, bireyin kendine dair aşırı duyarlılığı, eleştirilere karşı yüksek hassasiyet, sosyal çekingenlik ve içsel yetersizlik hissi gibi özelliklerle açıklanmaktadır (Pincus ve Roche, 2011). Bu özellikler, depresyonun temel bileşenleri olan değersizlik, suçluluk, çaresizlik ve sosyal izolasyon kavramları ile örtüşmektedir. Can (2020) tarafından yapılan bir çalışmada da kırılğan narsisizm düzeyi yüksek bireylerin depresif belirtilere daha yatkın oldukları, özellikle kişilerarası ilişkilerde yaşanan olumsuzluklara karşı daha hassas oldukları bulunmuştur. Bu bağlamda, kırılğan narsisizmin depresif duygu durumları beslemesi literatürle uyumlu bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Büyüklenmeci narsisizmin regresyon katsayısının ise negatif yönlü olduğu görülmektedir. Bu durum, büyüklenmeci narsisizm düzeyi yüksek olan bireylerin depresyon düzeyinin daha düşük olabileceğine işaret eder. Büyüklenmeci narsisizm, dışa dönüklük, kendine aşırı güven, başarıya yönelik yüksek motivasyon ve sosyal baskınlık gibi özelliklerle tanımlanmaktadır (Miller vd., 2017). Bu bireyler, sosyal çevreleriyle olan ilişkilerinde üstünlük kurma eğiliminde olup, öz yeterlik inançları genellikle yüksektir. Bu bağlamda, bazı çalışmalarda büyüklenmeci narsisizmin kısa vadede bireyi depresif duygulanımdan koruyabileceği belirtilmiştir (Dickinson ve Pincus, 2003). Nitekim, bireyin benlik saygısını korumaya yönelik savunma mekanizmaları sayesinde depresyonla yüzleşmesi ertelenebilir veya bastırılabilir (Kealy ve Rasmussen, 2012). Benzer şekilde Özdel (2020) tarafından üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada büyüklenmeci narsisizmin depresyonla negatif ilişkili olduğunu, bu bireylerin sosyal işlevselliklerinin daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Ancak bu durum literatürde tartışmalıdır. Cain ve diğerleri (2008), büyüklenmeci narsisistik bireylerin öz güvenlerinin yüzeysel olduğunu ve uzun vadede kırılğan narsisistik özelliklere evrilebileceğini belirtmektedir. Erözkan (2011) da büyüklenmeci narsisizmin bireyde geçici bir psikolojik dayanıklılık oluşturabileceğini ancak bu durumun kişilerarası ilişkilerde bozulma ve yalnızlık ile birlikte depresyona dönüşebileceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla büyüklenmeci narsisizmin depresyonla negatif ilişkisi, kısa vadeli bir korunma etkisine işaret etse de uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bulguları, narsisistik eğilimlerin depresyon üzerindeki etkilerinin benzer olmadığını ve narsisizm türüne göre farklılaştığını göstermektedir. Kırılğan narsisizmin depresyon açısından yüksek risk faktörü oluşturacağı, büyüklenmeci narsisizmin ise belirli bağlamlarda bireyi depresif duygulanıma karşı koruyucu bir rol üstlenebileceği söylenebilir. Ancak bu durum, büyüklenmeci narsisizmin psikolojik sağlık açısından tümüyle işlevsel olduğu anlamına gelmemektedir (Kealy ve Rasmussen, 2012).

Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Depresyonu Yordamasına Yönelik Tartışma

Araştırma sonucunda, erken dönem uyumsuz şemaların depresyon düzeyini anlamlı biçimde yordadığını görülmüştür. Çoklu regresyon analizine göre erken dönem uyumsuz şemalar depresyonun toplam varyansının %39'unu açıklamaktadır. Bu oran, psikolojik araştırmalar bağlamında oldukça yüksek düzeyde bir açıklayıcılığa işaret etmekte olup, bireyde oluşan erken dönem bilişsel şemaların depresif belirtilerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Young vd., 2003). Araştırmada erken dönem uyumsuz şemalardan yalnızca kopukluk ve reddetme ile zedelenmiş otonomi şemalarının depresyon üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olduğu; diğer üç şema alanının depresyon üzerinde anlamlı bir etkisinin

olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında bulguların, şema kuramı ile tutarlı olduğu görülmektedir. Kopukluk ve reddetme şema alanı, bireyin çocuklukta temel güvenlik, kabul görme, sevgi, empati ve anlayış gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı durumlarla ilişkilidir. Bu alan, duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon, kusurluluk, terk edilme ve güvensizlik gibi çekirdek şemaları kapsamaktadır (Young vd., 2003). Literatürde, bu şemaların özellikle depresyon, yalnızlık ve düşük öz-değerle yakından ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Bach vd., 2018; Renner vd., 2012). Araştırmalar, bu şema alanının hem depresyonun ortaya çıkmasında hem de sürmesinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir (Başaran ve Gençtanırım, 2019; Demir ve Aydın, 2022). Bu çalışmada da kopukluk ve reddetme alanındaki şemaların depresyonu en güçlü biçimde yordaması, bireyin erken yaşantılarda yaşadığı temel ilişki bozukluklarının ileriki yaşantısında duygusal kırılganlık ve depresyona yol açtığını göstermektedir.

İkinci anlamlı yordayıcı olan zedelenmiş otonomi şema alanı ise bireyin kendini bağımsız, yeterli ve ayrı bir birey olarak hissedememesiyle ilişkilidir. Bu alanda gelişen şemalar (örneğin bağımlılık, başarısızlık, zarar görme korkusu), bireyin kendi yaşamını yönetemeyeceği inancı ve sürekli başkalarına bağımlı olma gereksinimi doğurmaktadır (Calvete vd., 2005). Bu durum, kişinin çaresizlik ve yetersizlik hissiyle baş etmesini zorlaştırır ve depresyonun bilişsel alt yapısını meydana çıkarmaktadır (Soygüt, 2007). Bu alandaki şemalar, bireyin kendi başına karar alamama, başarısızlık korkusu ya da zarar göreceği yönünde gerçek dışı inançlar geliştirmesine yol açabilir (Yılmaz ve Altan, 2019). Bu çalışmada da zedelenmiş otonomi alanının depresyonu anlamlı biçimde yordadığı belirlenmiş olup, bu bulgu literatürdeki birçok araştırmayla tutarlıdır (Batmaz ve Akın, 2009; Ulu ve Kutlu, 2021). Buna karşılık, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik şemalarının depresyon üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmamasının sebebinin, bu şemaların bireyin duygu durumunu doğrudan değil, dolaylı yollarla etkileyebileceği olarak düşünülmektedir. Yüksek standartlar şeması, mükemmeliyetçilik ve aşırı eleştirelilik içerdiği için bazı bireylerde başarı motivasyonu yaratabilirken, bazı bireylerde tükenmişlik ve öz eleştiri duygularına yol açabilir (Boztunç Öztürk, 2020). Bu nedenle her bireyde depresyonla ilişkisi aynı düzeyde ve yönde olmayabilir. Benzer biçimde, zedelenmiş sınırlar alanındaki şemalar ya da diğerlerine yönelimlilik alanındaki şemalar, daha çok kişilerarası çatışmalar, öfke problemleri ve öz kimlik gelişimiyle ilişkilidir (Arntz vd., 2021). Bu nedenle depresyonu doğrudan değil, dolaylı etkileyeceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda bu şema alanlarının daha çok borderline, narsisistik ve antisosyal örüntülerle ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur (Demir ve Aydın, 2022).

Anne Baba Tutumlarının Depresyonu Yordamasına Yönelik Tartışma

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, anne-baba tutumları, bireylerin depresyon düzeylerini anlamlı şekilde yordamakta olup toplam varyansın %26'sını açıklamaktadır. Bu sonuç, bireylerin aile ortamında maruz kaldıkları ebeveyn tutumlarının, ileriki yaşamlarında geliştirdikleri duygusal ve bilişsel süreçler üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre otoriter tutum ve demokratik tutumun depresyon açısından anlamlı yordayıcılar olduğu görülürken, koruyucu tutumun depresyon üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı ortaya koyulmuştur. Otoriter tutum, ebeveynin çocuğa karşı katı, disiplinci, kuralcı ve eleştirel bir yaklaşım sergilediği, duygusal sıcaklıktan uzak bir ebeveynlik biçimi olarak tanımlanır (Yılmaz, 2000). Bu tutum biçimi, çocukta düşük öz saygı, içe kapanıklık, başarısızlık korkusu ve bağımlılık gibi kişilik özelliklerinin gelişmesine neden

olabilir. Literatürde, otoriter ebeveynlik ile depresyon arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu birçok çalışmada rapor edilmiştir (Kartal ve Kalkan, 2022; Kuru ve Öncel, 2019). Bu çalışmada da otoriter ebeveyn tutumunun depresyonun güçlü bir yordayıcısı olması, bireyin çocukluk döneminde bastırılmış duygusal ihtiyaçlarının yetişkinlikte duygudurum bozukluklarıyla kendini gösterebildiğini desteklemektedir. Buna karşılık demokratik tutum, çocuğun ihtiyaçlarını anlayan, ona rehberlik eden, açık iletişime dayalı, destekleyici ve sevgi dolu bir ebeveynlik biçimini ifade eder (Baumrind, 1991). Demokratik ebeveynliğin bireyde öz yeterlik, psikolojik sağlamlık ve duygusal düzenleme becerilerini güçlendirdiği, dolayısıyla depresyon riskini azalttığı bilinmektedir (Duru ve Balkış, 2017; Önder ve Gülay Ogelman, 2020). Bu çalışmada demokratik tutumun depresyonla negatif yönde anlamlı ilişki göstermesi, koruyucu bir faktör olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla psikolojik sağlamlık, sosyal destek ve güvenli bağlanma gibi olumlu değişkenlerin temelinde demokratik tutumun rolü önemli bir yer tutmaktadır. Öte yandan koruyucu tutum, ebeveynin aşırı ilgi, kontrol ve müdahale ile çocuğun bireyselleşmesine engel olduğu, dış dünyaya karşı koruyucu bir kalkan işlevi gördüğü tutum biçimidir (Yavuzer, 2010). Bu tutum bazı çalışmalarda kaygı ve bağımlılık gibi sorunlarla ilişkilendirilse de depresyonla olan ilişkisi daha karmaşıktır. Bu araştırmada koruyucu tutumun depresyon üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur. Literatürde benzer şekilde koruyucu tutumun bazı bireylerde güvenli bir alan hissi oluşturabileceği, ancak diğer bireylerde aşırı bağımlılık, sorumluluk alamama ve düşük öz yeterlikle ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Akıncı ve Özdemir, 2018; Arı ve Kandemir, 2021). Kültürel bağlam da bu sonuçların yorumlanmasında önemli bir değişkendir. Türkiye gibi kolektif değerlerin ön planda olduğu toplumlarda, koruyucu tutum zaman zaman olumlu olarak algılanmakta ve destekleyici olarak yorumlanabilmektedir. Bu nedenle koruyucu tutumun depresyonla ilişkisinin zayıf çıkması, kültürel beklenti ve normların etkisiyle bireyde farklı şekillerde içselleştirilmesinden kaynaklanabilir (Aydın ve Dilmaç, 2021). Sonuç olarak bu araştırma, otoriter ebeveynlik biçimlerinin depresyon riskini artırdığını, demokratik ebeveynlik biçimlerinin ise bu riski azalttığını ortaya koymakta; koruyucu tutumun ise bireysel ve bağlamsal değişkenlere bağlı olarak farklılaşabileceğini göstermektedir.

Demografik Değişkenlerin Depresyon Açısından Farklılaşmasına Yönelik Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, bireylerin depresyon puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu, kadın ve erkeklerin depresyon düzeylerinin birbirinden istatistiksel olarak farklı olmadığını göstermektedir. Literatürde genellikle kadınların depresyona daha yatkın oldukları, depresyon yaygınlığının kadınlarda erkeklere kıyasla yaklaşık iki kat daha yüksek olduğu öne sürülmektedir (Nolen-Hoeksema, 2001; Kuehner, 2017). Bu farklılığın hormonal faktörler, kadınların daha duygusal ve içselleştirici başa çıkma biçimlerine eğilimli olması, sosyo-kültürel baskılar ve travmatik yaşantılarla ilişkilendirildiği belirtilmektedir. Ancak bu genel eğilime rağmen, bazı çalışmalarda cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmadığı da görülmektedir (Ekinci ve Özyurt, 2021; Karakurt ve Eşici, 2020). Bu araştırmada cinsiyete göre anlamlı fark saptanmamış olması, örneklem yapısı, kullanılan ölçek, ölçüm zamanı ve bireysel psikososyal faktörlerle ilişkili olabilir. Araştırma grubunun 22-40 yaş aralığındaki bireylerden oluşması, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinin azaldığı, kadın ve erkek bireylerin benzer psikolojik stres faktörleriyle karşı karşıya kaldıklarını düşündürmektedir. Nitekim toplumsal cinsiyet rollerindeki esnekleşme, eğitim düzeyinin artışı,

kadınların duygularını ifade etme konusundaki sosyokültürel rahatlığı ve erkeklerin duygusal baskı altında büyütölmelerinin etkisinin giderek azaldığına dair görüşler literatürde yer almaktadır (Türküm, 2021). Gerçekleştirilen çalışmalarda da cinsiyete göre depresyon düzeylerinde farklılık bulan araştırmaların yanı sıra, anlamlı fark bulmayan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Gökler (2020) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencileri arasında cinsiyete göre depresyon düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır. Benzer biçimde Karaman ve Güngör (2022) çalışmasında da depresyon puanlarının kadın ve erkek katılımcılar arasında benzer düzeyde olduğu rapor edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgunun, bireylerin duygularını ifade etme biçimlerinin daha eşitlikçi hale geldiği, duygusal farkındalığın arttığı ya da psikolojik destek almanın cinsiyet farkı gözetmeksizin yaygınlaştığı bir dönemde gerçekleşmiş olması da olası bir açıklamadır. Dolayısıyla cinsiyetin depresyon düzeyi üzerinde her zaman belirleyici bir faktör olmadığı, bireysel, bağlamsal ve kültürel değişkenlerin bu ilişkiyi şekillendirdiği söylenebilir.

Elde edilen bir diğer bulgu ise bireylerin depresyon puanlarında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı yönündedir. Bu bulgu, örnekleme yer alan farklı yaş gruplarının depresyon düzeylerinin birbirine benzer olduğunu, yaşın depresyon üzerinde belirleyici bir değişken olarak rol oynamadığını ortaya koymaktadır. Depresyonun yaşa göre dağılımı literatürde sıkça incelenmiş bir konudur. Bazı çalışmalarda yaşın depresyon üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu, özellikle ergenlik ve yaşlılık dönemlerinde depresyon düzeylerinin arttığı ifade edilmiştir (Blazer, 2003; Kessler vd., 2005). Ancak yaş gruplarına göre depresyon düzeylerinde anlamlı farklılık bulunamayan çalışmalar da mevcuttur (Gençtanırım ve Boztunç Öztürk, 2020; Tetik, 2021). Bu çalışmada anlamlı bir farklılık saptanmamış olması, örneklemin yaş aralığına, yaşam koşullarının benzerliğine, sosyoekonomik düzeyin homojenliğine veya psikososyal stres faktörlerinin yaygınlığına bağlı olabilir. Yaş tek başına bir değişken olarak ele alındığında, psikolojik ara değişkenleri dışarıda bırakması nedeniyle depresyon düzeyindeki farklılıkları açıklamakta yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu nedenle yaş ile depresyon arasındaki ilişkiyi açıklamak için yalnızca kronolojik yaşa odaklanmak yerine, bireylerin yaşam deneyimleri, travma öyküleri, sosyal destek düzeyleri ve öznel yaşam doyumları gibi faktörlerin de birlikte ele alınması gerekmektedir (Charles ve Carstensen, 2010). Sonuç olarak bu çalışmada, yaşın depresyon düzeylerini anlamlı şekilde etkilemediği görölmüştür. Bu durum, yaş değişkeninin bireylerin depresif semptomlarındaki varyasyonu açıklamada tek başına yeterli olmadığını, yaşla birlikte ele alınması gereken daha karmaşık psikososyal etkenlerin olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, eğitim düzeyi değişkeni bireylerin depresyon puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık oluşturmaktadır. Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında, ilkökul, ortaokul ve lise mezunlarının depresyon puanlarının, üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylere kıyasla daha yüksek olduğu görölmektedir. Bu sonuç, eğitim düzeyinin bireylerin duygusal iyi oluşu ve ruh sağlığı üzerinde etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyi, bireylerin yaşam kalitesi, ekonomik olanakları, bilişsel baş etme stratejileri ve sosyal kaynaklara erişimi açısından önemli bir belirleyicidir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, bireylerin stresle başa çıkma becerilerinin arttığı, bilişsel esnekliklerinin geliştiği ve çevresel stresörlere karşı daha dayanıklı hale geldikleri çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur (Bjelland vd., 2008). Ayrıca, yüksek eğitim düzeyinin bireylere daha güçlü benlik saygısı, kontrol algısı ve öz yeterlik kazandırdığı, bunun da depresif belirtileri azaltabileceği belirtilmektedir (Ross ve Wu, 1995). Karaca ve Eşici (2021) tarafından yapılan çalışmada, eğitim düzeyi düşük

bireylerin depresyon düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, Arslan ve Yiğit (2022) çalışmasında da lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin psikolojik sağlamlıklarının düşük, depresyon eğilimlerinin ise daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Bu sonuçlar, mevcut araştırma bulgusunu desteklemektedir. Daha düşük eğitim düzeyine sahip bireyler genellikle daha düşük gelirli, iş güvencesi olmayan, sosyal desteği sınırlı veya sağlık hizmetlerine erişimi zor olan grupları temsil eder (Lorant vd., 2003). Bu faktörler, bireylerin yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyerek depresif belirtilerin ortaya çıkmasını kolaylaştırabilir. Ayrıca eğitim düzeyinin düşük olması, depresyon hakkında bilgi sahibi olmayı ve yardım alma davranışını da sınırlandırmaktadır. Özellikle ruh sağlığı hizmetlerine yönelik damgalama algısı ve psikoeğitime erişim eksikliği, düşük eğitim gruplarındaki bireylerde depresyonun daha görünmez ve kronik hale gelmesine neden olabilmektedir (Erbay ve Esen, 2019). Bununla birlikte, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin de depresyon yaşadığı durumlar elbette mümkündür. Ancak bu bireylerin genellikle problemi fark etme, adlandırma ve çözüm arama davranışları daha gelişmiş olduğu için depresyonla daha etkili başa çıkabildikleri düşünülmektedir (Bulut ve Doğan, 2020).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, medeni durum değişkeni ile bireylerin depresyon puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç, bireyin evli, bekar veya boşanmış olmasının depresyon düzeyinde anlamlı bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır. Her ne kadar literatürde bazı çalışmalar evli bireylerin daha düşük depresyon düzeyine sahip olduğunu savunsa da (Umberson ve Montez, 2010), bu çalışmanın bulgusu bu genel eğilimi desteklememektedir. Literatürde evliliğin bireyin psikolojik sağlığı üzerinde koruyucu bir etkisi olduğu sıkça vurgulanır. Evlilik, bireye duygusal destek, ekonomik güvenlik, sosyal statü ve aidiyet hissi sağlayarak depresyon riskini azaltıcı bir işlev görebilmektedir (Wood vd., 2009). Bununla birlikte, evliliğin kalitesi belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Yalnızca evli olmak değil, ilişkinin sağlıklı, destekleyici ve doyum verici nitelikte olması depresyon düzeyleri üzerinde etkili olmaktadır (Whisman, 2007). Literatüre bakıldığında mutsuz evliliklerin bireyde depresyon ve anksiyete düzeylerini artırabileceği belirtilmektedir (Beach vd., 2003). Bu bağlamda, medeni durumun tek başına depresyon üzerinde etkili olmaması, ilişki kalitesinin ölçülmemiş olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde de medeni durumun depresyon üzerindeki etkisinin net olmadığı görülmektedir. Gökler (2021) tarafından yapılan çalışma, medeni durum ile depresyon düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını rapor etmiştir. Bu sonuçlar, mevcut bulguyla tutarlıdır. Özellikle genç yetişkin örneklemelerinde, bireylerin medeni durumundan ziyade ilişki içinde olma biçimleri, sosyal destek algısı, yaşam doyumunu ve duygusal yakınlık gibi etkenlerin depresyon düzeyleri üzerinde daha belirleyici olduğu ifade edilmektedir (Duru ve Balkış, 2017).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, çocuk sahibi olma değişkenine göre bireylerin depresyon puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu, bireylerin çocuk sahibi olup olmalarının depresyon düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Literatürde bazı çalışmalar, çocuk sahibi olmanın bireylere anlam, aidiyet, kimlik ve yaşam doyumunu sağladığını ve bu yönüyle depresif semptomları azaltıcı bir işlev üstlenebileceğini belirtmektedir (Nelson vd., 2014). Özellikle planlı ve isteyerek ebeveyn olan bireylerde çocuk sahibi olmanın, yaşam doyumunu artırarak olumlu bir psikolojik etki yarattığı vurgulanmaktadır (Umberson ve Gove, 1989). Bununla birlikte, çocuk sahibi olmanın psikolojik sağlığa etkisi her zaman pozitif yönde gerçekleşmemektedir. Özellikle ekonomik yük, bakım

sorumluluğu, sosyal kısıtlılıklar ve ebeveynlik stresleri bazı bireylerde depresyon riskini artırabilmektedir (McLanahan ve Adams, 1987; Nomaguchi ve Milkie, 2003). Bu nedenle çocuk sahibi olmanın depresyon üzerindeki etkisi tek yönlü olmadığı ve çeşitli sosyoekonomik, kültürel ve kişisel etkenlerle şekillendiği düşünülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, çalışma durumu değişkeni ile bireylerin depresyon puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde, çalışmayan bireylerin depresyon puanlarının çalışan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, bireyin iş yaşamına katılımının, ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir etkiye sahip olduğunu göstermekte; işsizliğin ise bireyin psikolojik iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Literatürde iş sahibi olmanın bireylere yalnızca ekonomik kazanç sağlamadığı, aynı zamanda sosyal statü, aidiyet duygusu, yaşam amacı, günlük rutin ve kimlik kazandırdığı vurgulanmaktadır (Paul ve Moser, 2009). İşsiz kalmak ya da düzenli bir işte çalışmamak, bireyin kendilik değerini tehdit edebilmekte; bu da öz yeterlik algısında düşüş, çaresizlik duygusu ve depresyon gelişimi ile sonuçlanabilmektedir (Blustein, 2008). Birçok çalışma, işsizlik ile depresyon arasında güçlü ve istikrarlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Dooley ve diğerleri (1996), işsizliğin yalnızca ekonomik kayıp değil, aynı zamanda psikolojik stres kaynağı olduğunu; özellikle uzun süreli işsizlik yaşayan bireylerde depresyon oranlarının anlamlı biçimde arttığını ortaya koymuştur. Çetin ve Bağcı (2021), genç yetişkinlerde işsizliğin depresyon ve umutsuzluk düzeyleriyle pozitif yönde ilişkili olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Karaman ve Arslan (2020), çalışan bireylerin depresyon ve stres düzeylerinin işsiz bireylere kıyasla anlamlı derecede düşük olduğunu rapor etmiştir.

Araştırmada elde edilen son bulguya bakıldığında ise bireylerin depresyon puanlarında gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunduğu; 60.000 TL ve üzerinde gelire sahip bireylerin depresyon düzeylerinin, hem 30.000 TL ve altı hem de 30.000–60.000 TL arasında gelire sahip bireylerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç, ekonomik refah düzeyinin bireyin psikolojik iyilik haliyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermekte ve literatürdeki birçok bulguyla örtüşmektedir. Gelir düzeyi, bireyin yaşam koşullarını belirleyen temel sosyoekonomik göstergelerden biridir. Yüksek gelir düzeyine sahip bireyler, genellikle daha kaliteli konut, sağlık hizmetlerine erişim, dengeli beslenme, sosyal aktivitelere katılım ve eğitim olanakları gibi yaşam standartlarına ulaşabilmektedir (Lorant vd., 2003). Tüm bu faktörler, bireyin stres düzeyini azaltmakta, yaşam doyumunu artırmakta ve ruh sağlığını destekleyici bir ortam oluşturmaktadır. Özellikle depresyon gibi duygu durum bozukluklarında, maddi güvencenin ve kontrol duygusunun önemli bir işlev gördüğü bilinmektedir. Geliri düşük bireylerde ekonomik baskılar; borç, işsizlik, barınma sorunları ve sosyal dışlanma gibi nedenlerle kronik stresin artmasına, bu da depresif belirtilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Ridley vd., 2020). Nitekim yapılan birçok araştırma, düşük gelir düzeyine sahip bireylerin depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Öztürk ve Gençtanırım (2020), üniversite öğrencilerinde gelir düzeyi düştükçe depresif semptomların arttığını rapor etmiştir. Öte yandan, ekonomik olarak iyi durumda olan bireylerin, sadece temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda kendini gerçekleştirme, sosyal çevre oluşturma ve psikolojik destek alma gibi ihtiyaçlara da erişimi daha kolaydır (Mirowsky ve Ross, 2003). Bu durumun, bireyin yaşamı üzerinde kontrol sahibi olduğunu hissetmesini sağlayarak öz yeterlik duygusunu güçlendirdiği ve depresif eğilimlerin azalmasına katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, M. Z., & Özdemir, S. (2018). Koruyucu anne-baba tutumunun ergenlikte psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 101–115.
- Arı, R., & Kandemir, M. A. (2021). Anne-baba tutumları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygusal düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(3), 627–640.
- Arntz, A., Rijkeboer, M., Chan, E., Fassbinder, E., Karaosmanoglu, A., Lee, C. W., & Panzeri, M. (2021). Towards a reformulated theory underlying schema therapy: Position paper of an international workgroup. *Cognitive Therapy and Research*, 1-14.
- Arslan, G., & Yiğit, İ. (2022). Eğitim düzeyine göre psikolojik sağlamlık ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1002–1017.
- Aydın, M., & Dilmaç, B. (2021). Erken dönem uyumsuz şemalar ve psikolojik sağlamlık: Üniversite öğrencileri örnekleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(63), 1–19.
- Başaran, M., & Gençtanırım, D. (2019). Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemaların depresif belirtiler ile ilişkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(3), 1101–1112.
- Batmaz, S., & Akın, S. (2009). Erken dönem uyumsuz şemalar ile depresyon, anksiyete ve obsesif-kompulsif belirtiler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(4), 327–336.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Beach, S. R., Fincham, F. D., & Katz, J. (2003). Marital therapy in the treatment of depression: Toward a third generation of therapy and research. *Clinical Psychology Review*, 23(4), 395–413.
- Beck, C. T. (2001). Predictors of postpartum depression: an update. *Nursing research*, 50(5), 275-285.
- Bjelland, I., Krokstad, S., Mykletun, A., Dahl, A. A., Tell, G. S., & Tambs, K. (2008). Does a higher educational level protect against anxiety and depression? The HUNT study. *Social Science & Medicine*, 66(6), 1334–1345.
- Blazer, D. G. (2003). Depression in late life: Review and commentary. *Journal of Gerontology: Medical Sciences*, 58(3), 249–265.
- Blustein, D. L. (2008). The role of work in psychological health and well-being: A conceptual, historical, and public policy perspective. *American Psychologist*, 63(4), 228–240.
- Brummelman, E., Thomaes, S., Nelemans, S.A., Castro, B.O., Overbeek, G., ve Bushman, B.J. (2015), Origins of Narcissism in Children, *Psychological and Cognitive Sciences*, 112(12), 3659–3662.
- Bulut, E., & Doğan, T. (2020). Üniversite öğrencilerinde depresyon ve yardım arama eğilimi: Öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık ile ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(2), 357–378.
- Cain, N. M., Pincus, A. L., & Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical psychology review*, 28(4), 638-656.
- Charles, S. T., & Carstensen, L. L. (2010). Social and emotional aging. *Annual Review of Psychology*, 61, 383–409.
- Cicchetti, D., & Rogosch, F. A. (2001). The impact of child maltreatment and psychopathology

- on neuroendocrine functioning. *Development and psychopathology*, 13(4), 783-804.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Çetin, H., & Bağcı, S. C. (2021). İşsizlik, depresyon ve umutsuzluk arasındaki ilişkiler: Genç yetişkinler örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 945–961.
- Demir, A., & Aydın, B. (2022). Şema alanlarının kişilik bozuklukları ile ilişkisi: Klinik bir örnekleme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 25(3), 176–187.
- Dickinson, K. A., & Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188–207.
- Dooley, D., Fielding, J., & Levi, L. (1996). Health and unemployment. *Annual Review of Public Health*, 17(1), 449–465.
- Duru, E., & Balkış, M. (2017). Demokratik ebeveyn tutumunun depresyon ve öz yeterlilik üzerindeki etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 1–14.
- Ekinci, E., & Özyurt, G. (2021). Üniversite öğrencilerinde depresyon ve cinsiyet değişkeni: Kesitsel bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 123–130.
- Erbay, L. G., & Esen, F. (2019). Ruh sağlığı alanındaki damgalama ile başa çıkma: Sosyoekonomik düzeyin etkisi. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi*, 12(1), 75–85.
- Erözkan, A. (2011). Narsisizm ve depresyon arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 197–207.
- Gençtanırım, D., & Boztunç Öztürk, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde depresyon ve bazı değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 612–628.
- Glover, N., Miller, J. D., Lynam, D. R., Crego, C., & Widiger, T. A. (2012). The five-factor narcissism inventory: A five-factor measure of narcissistic personality traits. *Journal of personality assessment*, 94(5), 500-512.
- Gökler, İ. (2021). Üniversite öğrencilerinde depresyonun çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(2), 454–466.
- Grolnick, W. S., & Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self-regulation and competence in school. *Journal of educational psychology*, 81(2), 143.
- Gurbetoğlu, A. (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri. Erişim Adresi: <http://agurbetoglu.com/files/2%20ARA%C5%9ETIRMA>, 20.
- Harris, A. E., & Curtin, L. (2002). Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognitive therapy and research*, 26, 405-416.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. BRC Matbaacılık, Ankara.
- Karaca, F., & Eşici, H. (2021). Depresyon ve eğitim düzeyi ilişkisi: Sosyodemografik değişkenler açısından bir inceleme. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 150–161.
- Karakurt, E., & Eşici, H. (2020). Cinsiyetin depresyon, kaygı ve stres üzerindeki etkisi: Lise öğrencileri örnekleme. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 45–61.
- Karaman, E., & Güngör, A. (2022). Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlık ve depresyon düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 210–230.
- Karaman, M. A., & Arslan, G. (2020). İşsizlik ve psikolojik iyi oluş: Bir karşılaştırmalı analiz. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 10(58), 145–159.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi* (Otuz üçüncü basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kartal, M., & Kalkan, M. (2022). Otoriter ebeveynlik ve psikolojik belirtiler: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 85–100.
- Kealy, D., & Rasmussen, B. D. (2012). Veiled and vulnerable: The other side of grandiose narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 40, 356–365.
- Kealy, D., & Rasmussen, B. D. (2012). Veiled and vulnerable: The other side of grandiose narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 40, 356–365.
- Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., & Walters, E. E. (2005). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry*, 62(6), 593–602.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44–6.
- Kuehner, C. (2017). Why is depression more common among women than among men? *The Lancet Psychiatry*, 4(2), 146–158.
- Kuru, E., & Öncel, S. (2019). Anne-baba tutumlarının psikolojik uyum üzerindeki etkisi: Üniversite öğrencileri örneği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 316–324.
- Kuzgun, Y., & Eldeleklioğlu, J. (2005). Anne baba tutumları ölçeği. PDR’de Kullanılan Ölçekler. Nobel Yayın dağıtım, Ankara.
- Lorant, V., Deliège, D., Eaton, W., Robert, A., Philippot, P., & Ansseau, M. (2003). Socioeconomic inequalities in depression: A meta-analysis. *American Journal of Epidemiology*, 157(2), 98–112.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. A (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In P. H. Mussen (Series Ed.) ve E. M. Hetherington (Vol. Ed.), *Handbook of Child Psychology: Vo. 4. 58 Socialization, Personality, and Social Development* (ss. 1-101) Newyork: Wiley
- McLanahan, S. S., & Adams, J. (1987). Parenthood and psychological well-being. *Annual Review of Sociology*, 13, 237–257.
- Miller, J. D., Lynam, D. R., Hyatt, C. S., & Campbell, W. K. (2017). Controversies in narcissism. *Annual Review of Clinical Psychology*, 13, 291–315.
- Mirowsky, J., & Ross, C. E. (2003). Education, social status, and health. Transaction Publishers.
- Nolen-Hoeksema, S. (2001). Gender differences in depression. *Current Directions in Psychological Science*, 10(5), 173–176.
- Nomaguchi, K. M., & Milkie, M. A. (2003). Costs and rewards of children: The effects of becoming a parent on adults’ lives. *Journal of Marriage and Family*, 65(2), 356–374.
- Önder, A., & Gülay Ogelman, H. (2020). Ebeveyn tutumları ile çocukların psikolojik uyumu arasındaki ilişkiler. *İlköğretim Online*, 19(2), 894–906.
- Özdel, K. (2020). Üniversite öğrencilerinde narsisizm ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(2), 321–338.
- Paul, K. I., & Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *Journal of Vocational Behavior*, 74(3), 264–282.
- Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual review of clinical psychology*, 6(1), 421–446.
- Pincus, A. L., & Roche, M. J. (2011). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (pp. 31–40). Wiley.
- Renner, F., Arntz, A., Leeuw, I., & Huibers, M. (2013). Treatment for chronic depression using

- schema therapy. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 20(2), 166.
- Rohner, R. P. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome": universal correlates of perceived rejection. *American psychologist*, 59(8), 830-840.
- Ronningstam, E. (2016). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder: Recent research and clinical implications. *Current Behavioral Neuroscience Reports*, 3, 34-42.
- Ross, C. E., & Wu, C. (1995). The links between education and health. *American Sociological Review*, 60(5), 719-745.
- Rudy, D., & Grusec, J. E. (2006). Authoritarian parenting in individualist and collectivist groups: Associations with maternal emotion and cognition and children's self-esteem. *Journal of family psychology*, 20(1), 68.
- Sherman, E. D., Miller, J. D., Few, L. R., Campbell, W. K., Widiger, T. A., Crego, C., & Lynam, D. R. (2015). Development of a short form of the five-factor narcissism inventory: the FFNI-SF. *Psychological assessment*, 27(3), 1110.
- Soygüt, G. (2007). Şema terapisi: Bilişsel terapinin sınırlarında kişilik bozuklukları. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi*, 3(2), 1-7.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., & Cakir, Z. (2009). Assessment of early maladaptive schemas: A psychometric study of the Turkish Young Schema Questionnaire-Short Form-3. *Turkish Journal of psychiatry*, 20(1), 75-84.
- Türküm, A. S. (2021). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında psikolojik danışma sürecinde cinsiyet etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(61), 43-57.
- Ulu, M., & Kutlu, M. (2021). Erken dönem uyumsuz şemalar ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(5), 144-158.
- Umberson, D., & Gove, W. R. (1989). Parenthood and psychological well-being: Theory, measurement, and stage in the family life course. *Journal of Family Issues*, 10(4), 440-462.
- Umberson, D., & Montez, J. K. (2010). Social relationships and health: A flashpoint for health policy. *Journal of Health and Social Behavior*, 51(1_suppl), 54-66.
- Whisman, M. A. (2007). Marital distress and DSM-IV psychiatric disorders in a population-based national survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(3), 638-643.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of personality and social psychology*, 61(4), 590.
- Wood, R. G., Goesling, B., & Avellar, S. (2009). The effects of marriage on health: A synthesis of recent research evidence. U.S. Department of Health and Human Services, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation.
- Yavuzer Örgün, S. K (2000). Anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). SPSS applied scientific research methods. Ankara: Detay Publishing.
- Yılmaz, A. (2000). Ebeveyn tutumları ile depresyon düzeyi arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, E., & Altan, S. (2019). Erken dönem uyumsuz şemaların yaşam doyumu üzerindeki etkisi: Öz yeterliliğin aracılığı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Dergisi, 11(28), 521–538.

Young, J. E. ve Klosko, J. S. (1994). Reinventing Your Life. New York: Plume Books.

Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). Schema Therapy: A Practitioner's Guide. New York: The Guilford Press.

**Predictors of Depression Symptoms in
Adults: Narcissism, Maladaptive
Schemas, and Perceived Parental
Attitudes**

Research Article

Deniz Uzunok

Niğantaşı University, Master's Student,
Department of Psychology,
uzunokdeniz@gmail.com,
ORCID: 0009-0007-9018-3865

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16624989>**ABSTRACT**

Depression is a common mental disorder that adversely affects individuals' emotional, cognitive, and social functioning, and is closely associated with early life experiences, parental attitudes, and personality traits. The aim of this study is to examine the extent to which depression levels in adults can be predicted by narcissism, early maladaptive schemas, and perceived parenting styles. Existing literature suggests that the development of depression is influenced not only by biological and environmental factors but also by individual personality traits, early life experiences, and family dynamics. In this context, the present research seeks to make a unique contribution to the field by addressing multidimensional psychological factors that impact mental health in a holistic framework. The study was designed using a relational screening model and conducted with data collected from 428 adult participants. Data collection tools included the Five-Factor Narcissism Inventory, the Young Schema Questionnaire–Short Form 3, the Perceived Parenting Attitude Scale, and the Beck Depression Inventory. The data were analyzed using multiple regression and correlation analyses. The findings revealed a positive relationship between vulnerable narcissism and depression levels, whereas grandiose narcissism showed a negative relationship. Early maladaptive schemas were found to significantly predict depression, particularly schemas related to disconnection/rejection and impaired autonomy. Furthermore, perceived parenting attitudes had a notable effect on depression levels, with democratic parenting serving as a protective factor and authoritarian and neglectful attitudes acting as risk factors. Among the demographic variables, only income level was found to significantly differentiate depression scores. The results indicate that narcissistic traits and schema formations shaped by parenting styles and early life experiences play a critical role in the emergence of depression. Accordingly, psychotherapeutic interventions should adopt an integrative approach that facilitates individuals' confrontation with early experiences, recognition of maladaptive schemas, and restructuring of narcissistic defense mechanisms.

Keywords: Parental Attitude, Narcissism, Depression, Adult Individuals, Early Maladaptive Schemas.